

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2022

Michaela Hirnerová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Michaela Hirnerová

Volnočasové aktivity u dětí neslyšících a dětí
s kochleárním implantátem

Olomouc 2022

vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem
vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

.....

Michaela Hirnerová

Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Hirnerová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Eva Souralová
Rok obhajoby:	2022/2023

Název práce:	Volnočasové aktivity u dětí neslyšících a dětí s kochleárním implantátem
Název v angličtině:	Leisure time activities for deaf children and children with cochlear implant
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá možnostmi volnočasových aktivit dětí neslyšících a dětí s kochleárním implantátem, navštěvující základní školu. Cílem je analýza nabídky volnočasových aktivit. Teoretická část je zaměřena na sluchové postižení, pedagogika volného času, volný čas, komunikace sluchově postižených. V praktické části je za pomoci techniky dotazníku zjišťováno jak děti neslyšící a děti s kochleárním implantátem tráví volný čas a zda je nabídka zájmových kroužků dostačující.
Klíčová slova:	Osoby se sluchovým postižením, Pedagogika volného času, Volný čas, Komunikace sluchově postiženým
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the possibilities of leisure time activities of deaf children and children with cochlear implants attending primary school. The aim of this work is to analyse the range of leisure activities. A theoretical part is focused on hearing impairment, Leisure pedagogy, leisure time, communication of the hearing impaired. In the practical part, the questionnaire technique is used to find out how deaf and cochlear implanted children spend their leisure time and whether the offer of leisure clubs is sufficient.
Klíčová slova v angličtině:	People with hearing impairment, Leisure pedagogy, Leisure time, Communication of the hearing impaired
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 - dotazník
Rozsah práce:	48 stran
Jazyk práce:	čeština

Obsah

Anotace	4
Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
Klasifikace sluchového postižení	8
Komunikace osob se sluchovým postižením	11
Český znakový jazyk.....	12
Znakovaná čeština.....	12
Prstová abeceda.....	13
Vizualizace mluvené češtiny a písemný záznam mluvené řeči.....	13
Lormova abeceda	13
Daktylografika.....	13
Braillovo písmo s využitím taktilní formy	13
Odezírání	14
Kompenzace sluchových vad	15
Sluchadla	15
Kochleární implantát.....	18
Další kompenzační pomůcky	19
Volný čas dětí se sluchovým postižením	20
Pedagogika volného času	20
Poskytování volnočasových aktivit.....	22
PRAKTICKÁ ČÁST	27
Vymezení výzkumných technik a výzkumných cílů	27
Charakteristika zkoumaného vzorku	28
Interpretace výsledků výzkumného šetření	29
Diskuze	38
Závěr	41
Seznam literatury	43
Seznam zkratk a symbolů	46
Seznam tabulek	47
Seznam příloh	48

Úvod

V bakalářské práci se zaměřuji na volnočasové aktivity dětí neslyšících a dětí s kochleárním implantátem. Hlavními cíli jsou analýza nabídky volnočasových aktivit pro děti neslyšící a děti s kochleárním implantátem, zjištění, jak tyto děti tráví svůj volný čas a zda jsou s nabídkou volnočasových aktivit, které mohou navštěvovat, spokojeni.

Volný čas je velmi diskutovaným, a hlavně velmi důležitým tématem. V praxi se setkáváme s mnoha dětmi, které neumí plnohodnotně využívat volný čas, což může způsobit mnoho problémů. U těchto dětí může docházet například k problémům s návykovými látkami, k záškoláctví, agresi, poruchám chování nebo jinému patologickému chování. Některé děti se tímto způsobem snaží zbavit stereotypu a nudy, protože lepší způsob neznají. Je tedy velmi důležité naučit děti volný čas využívat kvalitně a poskytnout jim dostatečné množství možností kde a jak mohou volný čas trávit.

Na děti se sluchovým postižením jsem se nezaměřila náhodně. Přestože není surdopedie mým hlavním zaměřením, je mi svým způsobem blízká. Zním několik lidí, jež se danou problematikou zabývají a v nedávné době se i mé dobré kamarádce objevilo sluchové postižení přímo v rodině. Díky ní jsem se rozhodla o dané problematice dozvědět něco více a snad i nějak pomoci. A volný čas hraje v životě každého z nás velkou roli, tak proč nezačít právě tam?

V dnešní době mají děti neslyšící jistě více možností začlenit se i mezi slyšící než kdysi. Ale i přesto se samozřejmě najdou tací, jež se chtějí stýkat spíše s dětmi se sluchovým postižením. Je tedy důležité nejen přizpůsobit volnočasové aktivity, které mohou spolu se slyšícími dětmi navštěvovat i děti se sluchovým postižením, ale zajistit také dostatek volnočasových aktivit zaměřených výhradně na děti se sluchovým postižením.

Mohlo by se zdát, že děti neslyšící nemají mnoho možností trávení volného času, ale opak je pravdou. Samozřejmě omezení komunikace hraje svoji roli a v některých aktivitách může způsobovat problémy, ale existuje mnoho aktivit, jež ztráta sluchu nijak neovlivňuje. Existuje dnes také mnoho způsobů, jak tyto omezení zmírnit, nebo zcela odstranit. Například při sledování televize, mohou neslyšící využít titulků nebo přímo tlumočení do znakového jazyka, nebo mohou navštívit divadelní představení tlumočená do znakového jazyka.

Velkou výhodou také může být možnost kochleárního implantátu, který otvírá dveře nejen do volného času slyšících, ale také do běžných škol a k snadnější komunikaci s okolním. Což samozřejmě není vhodné pro každého. Jsou zde mnohá kritéria, které musí člověk splnit, aby mohl kochleární implantaci podstoupit, a dokonce ani ne každý neslyšící si kochleární

implantát přejí mít. Kochleární implantát spolu nese, ale také svá omezení. Ale o tom už později.

TEORETICKÁ ČÁST

Klasifikace sluchového postižení

Člověk trpí ztrátou sluchu, jestliže není schopný slyšet jako člověk s normálním sluchem, čemuž odpovídá práh sluchu¹ v obou uších 20 dB nebo lepší. Často je ztráta sluchu vrozená nebo má časný nástup v dětství. Mezi další hlavní příčiny ztráty sluchu řadíme chronické infekce středního ucha, hlukem vyvolanou ztrátu sluchu, věkem podmíněnou ztrátu sluchu a ototoxické léky, které poškozují vnitřní ucho. Dále může ztrátu sluchu způsobit komplikace některých onemocnění, jako jsou spalničky, meningitida, zarděnky či příušnice. (WHO, 2021)

Ztrátu sluchu může způsobit organické nebo funkční poškození jakékoliv části sluchového ústrojí. V periferní části může být poškozeno vnitřní, vnější či střední ucho a v centrální části může být poškozen sluchový nerv (respektive mozková centra ve spánkovém laloku). (Slowík, 2016)

Rozlišujeme poruchu sluchu a vadu sluchu. Porucha sluchu je přechodná a při vhodné léčbě mohou mít daní jedinci znovu normální sluch. Sluchová vada je trvalá, nedochází k jejímu zlepšení a může být různého stupně. (Hahn, 2019)

Sluchové postižení můžeme rozdělit hned podle několika kritérií. Mezi hlavní kritéria patří typ konkrétní vady (poruchy), doba vzniku vady (poruchy), etiologie a také stupeň sluchové ztráty. (Slowík, 2016)

Podle typu dle Hahna (2019):

- Převodní typ
 - Převodní vady jsou spojeny s onemocněním zevního zvukovodu a boltce, bubínku, středního ucha a Eustachovy trubice.
- Percepční – sensorineurální typ
 - Percepční vady jsou spojeny s onemocněním vnitřního ucha, nervu a sluchové dráhy.

¹ Prahem sluchu se rozumí minimální intenzita sluchu určité frekvence, kterou je člověk schopný vnímat. (Hahn, 2019)

Podle doby vzniku dle Kotvové (2019):

- Vrozené vady
- Získané vady

Podle etiologie dle Slowíka (2016):

- Orgánové postižení
- Funkční postižení

Podle stupně sluchové ztráty dle Motejzické (2021)

- Lehká ztráta sluchu (20–40 dB)
- Středně těžká ztráta sluchu (40–70 dB)
- Těžká ztráta sluchu (70–95 dB)
- Velmi těžká ztráta sluchu (od 95 dB)

S lehkou ztrátou sluchu slyší člověk svým lepším uchem běžné zvuky mezi 20–40 dB. Jestliže je mluvčí vzdálen nebo je v pozadí nějaký rušivý zvuk, může mít tato vada za důsledek problémy s poslechem mluvené řeči. Kompenzovat tuto vadu sluchu je možné bez problémů sluchadlem. (Motejzická, 2021)

Se středně těžkou ztrátou sluchu člověk slyší lepším uchem běžné zvuky mezi 40–70 dB. Nemá-li sluchadlo má většinou tento jedinec problém s poslechem běžné konverzace. Může mít také problém s porozuměním řeči v hlučnějším prostředí, nebo tehdy když nevidí na ústa člověku, který mluví, a nemohou tudíž odezírat. (Motejzická, 2021) Dětem se středně těžkou ztrátou sluchu je nutné věnovat zvláštní pozornost. Při pozdní diagnostice hrozí špatný prospěch, problémy v chování a někdy může být dítě mylně diagnostikováno jako mentálně opožděné. (Hahn, 2019)

S těžkou ztrátou sluchu slyší člověk svým lepším uchem běžné zvuky mezi 70–95 dB. U lidí v tomto rozmezí se objevují velké rozdíly. Lidé s nižší ztrátami sluchu mohou svou vadu relativně úspěšně kompenzovat pomocí sluchadel. Lidé s těžšími ztrátami sluchu svou vadu mohou do různé míry kompenzovat výkonnými sluchadly nebo mohou využívat kochleární implantát. Někteří ke komunikaci využívají také znakový jazyk či jeho varianty nebo využívají odezíráni. (Motejzická, 2021)

S velmi těžkou ztrátou sluchu člověk slyší svým lepším uchem zvuky až od 95 dB. Slyší tedy pouze velmi hlasité zvuky. Tito lidé většinou využívají v komunikaci odezíráni a znakový

jazyk nebo jeho varianty. Nejčastěji se tyto sluchové ztráty kompenzují kochleárním implantátem a jen velmi výjimečně velmi výkonnými sluchadly. (Motejzíkova, 2021)

Ztráta sluchu tvoří komunikační bariéru, což může mít za následek narušený vývoj řeči a omezenou schopnost porozumění s ostatními a dochází k omezení sítě sociálních vztahů. Může vytvářet také velkou psychickou zátěž, deficit v orientačních schopnostech a má vliv na vývoj myšlení vycházejícího z řeči. (Slowík, 2016)

Hluchota a ztráta sluchu jsou velmi rozšířené a vyskytují se ve všech regionech a zemích. V současné době se ztrátou sluchu žije více než 1,5 miliardy lidí (téměř 20% světové populace). Celosvětově hluchotou nebo ztrátou sluchu trpí 34 milionů dětí a z toho 60 % případů je způsobeno událostmi, kterým by bylo možné předejít. (WHO, 2021)

WHO (2021) odhaduje, že opářeními v oblasti veřejného zdraví lze předejít až 50% ztráty sluchu. Strategie prevence se zaměřují například na individuální volbu životního stylu, jako je vystavení hlasité hudbě či zvukům nebo nošení ochranných pomůcek, jako jsou špunty do uší. Dalšího snížení ztráty sluchu lze dosáhnout screeningem a včasnými zákroky v dětství, využitím asistenčních technologií nebo možností chirurgického zákroku. (WHO, 2021) Jestliže není člověk schopný dobře zachytit či dekodovat zvuky, což má za následek zhoršení nebo ztrátu sluchové funkce, je potřeba v co nejdříve provést diagnostické vyšetření. Diagnostické vyšetření provádí zpravidla lékař (foniatr) a na základě jeho výsledků stanoví zejména velikost a typ ztráty sluchu. Při vyšetření je také velmi důležité, aby bylo dítě spokojené, cítilo se dobře, dobře se soustředilo a nebálo se. V opačném případě je velmi těžké dosáhnout spolupráce a nemusí poskytnout spolehlivé výsledky. Kotvová (2019) Diagnostika je v kompetenci lékařského oboru otorinolaryngologie (ORL) a vyšetření sluchu se provádí pro každé ucho zvlášť. Vyšetřuje se orientačně (pomocí hlasité řeči, šepotu a ladičkami), nebo přesněji například pomocí přístrojové metody audiometrie. (Slowík, 2016) Jednou z nezákladnějších vyšetřovacích metod audiometrie je zjišťování prahu sluchu, eventuálně rozdílu v prahu sluchu oproti prahu sluchu normálního. Grafický zápis tohoto měření je audiogram. (Hahn, 2019)

Komunikace osob se sluchovým postižením

Komunikace je širší pojem než řeč, řeč je pouze jedním z nástrojů komunikace. Mezi nástroje řeči patří mluvené nebo jazykové jazyky, psaní a čtení. (Houdková, 2005) Pojem komunikace je odvozen od latinského communis, jež můžeme přeložit jako „společný“. Komunikace je důležitá pro péči, výchovu i vzdělání dítěte. Pomocí komunikace můžeme vyjádřit své pocity a potřeby, svou vůli i své myšlenky nebo vědomosti. Zvláště děti s těžkým sluchovým postižením se častěji vyjadřují jednoznačně. Jelikož mají omezené množství komunikačních prostředků, vyjádří to, co si myslí, přímo. Okolí musí tyto vyjádření respektovat a nevnímat jednoduchá slovní spojení s mnohdy negativních zabarvením ze strany dítěte útočně. (Muknšnáblova, 2014)

Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob podle zákona č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob:

- Český znakový jazyk
- Komunikační systémy vycházející z českého jazyka (znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma)

U schopnosti a způsobu komunikace člověka se sluchovým postižením je také důležité, kdy k poškození sluchu došlo. Lidé, kteří se narodili neslyšící, nebo ztratili sluch před rozvojem řeči (prelingválně neslyšící) nejčastěji používají ke komunikaci znakový jazyk. Lidé, kteří ztratili sluch až po rozvinutí mluvené řeči (postlingválně ohluchlí), mají při komunikaci se slyšícími podstatně menší problémy. Mnoho z těchto lidí využívá ke komunikaci odezírání, mluvenou řeč nebo psanou formu řeči. Lidé postlingválně ohluchlí nepřicházejí o mluvenou řeč, ale postupem času ztrácí úroveň formální a chybí běžné tempo rozšiřování slovní zásoby, což však lze do značné míry ovlivnit logopedickou péčí. Specifickým případem jsou poté lidé s hluchoslepotou, u kterých samozřejmě také záleží na rozsahu jeho postižení a na době jeho vzniku. Lidé s hluchoslepotou nejčastěji používají mluvenou řeč, psanou formu řeči, Lormovu abecedu, znakový jazyk, taktilní znakový jazyk, daktylografii, Braillovo písmo, prstovou abecedu (daktylotika) nebo odezírání. (Zbranková, 2020)

Charakteristika vývoje řeči je dána druhem postižení, přítomností další přidružené poruchy, časnou diagnostikou, sociálními faktory stimulačního rodinného prostředí a adekvátní rehabilitací. Také neexistuje optimální metoda, cesta či způsob komunikační strategie, která by

bylo vhodná pro všechny neslyšící děti. Existuje široké spektrum možností k překonání dorozumívacích bariér a záleží na individuálních schopnostech daného dítěte. (Mukšnáblova, 2014)

Český znakový jazyk

Neslyšící nekomunikují pomocí zvuku (lidského hlasu) a sluchu, ale prostřednictvím zraku, tvarů, pohybů a pozice rukou, hlavy, horní části trupu, obličejových svalů. (Macurová a Zbořilová, 2018) A jejich přirozeným jazykem je český znakový jazyk, který je plnohodnotným komunikačním systémem. (Zbranková, 2020)

Rozdíl mezi znakem a gestem spočívá v tom, že gesto nelze rozdělit na menší části, kdežto znak se skládá ze tří komponentů: kde (umístění ruky v prostoru), čím (ruka nebo jiná část těla pro znak dominantní) a jak (konkrétní pohyb rukou). Znakový jazyk vyjadřuje v jednom znaku celé slovo, pojem nebo krátké sdělení. Základní atributy českého znakového jazyka jsou: znakovost, členění, systémovost, svébytnost ustálení po stránce lingvistické i gramatické, produktivnost a historický rozměr. Má svou vlastní gramatiku, která není nijak odvozena od gramatiky mluveného jazyka a specifická je také jeho frazeologie. Znakový jazyk je ve všech pohledech zcela srovnatelný s jazykem mluveným. (Mukšnáblova, 2014)

Znakový jazyk není mezinárodní, znakové jazyky různých zemí se více či méně od sebe odlišují. A i v České republice se můžeme setkat s odlišnostmi v jednotlivých znacích. (Houdková, 2005)

Znakovaná čeština

Znakovaná čeština je uměle vytvořený komunikační systém využívající gramatiku češtiny, kdy jsou jednotlivá česká slova hlasitě či bezhlasně vyslovována a doprovázena odpovídajícími znaky českého znakového jazyka. (Potměšilová, 2015)

Lexikální význam (tvarem, pohybem či pozicí) je zachován, ale není možné vyjádřit gramatické koncovky českého jazyka, což může způsobit problémy s porozuměním. Někdy se koncovky upřesňují prstovou abecedou, ale to celý systém jen zkomplikuje. (Mukšnáblova, 2014)

Zbranková (2020) uvádí jako příklad rozdílu mezi českým znakovým jazykem a znakovanou češtinou:

- **Kdy jste měl horečku?**
 - Znakovaná čeština: KDY + JSTE + MĚL + HOREČKA?

- Český znakový jazyk: HOREČKA + VY + BYLO + KDY?

Prstová abeceda

Znázorňuje hlásky a písmena mluveného jazyka různými polohami a postavením prstů jedné nebo obou rukou. Prstová abeceda jednoruční (tzv. Rochesterská metoda) je rychlejší a jedinec má druhou ruku volnou. Prstová abeceda se používá jako doplňková metoda, např. pro jména a názvy. Neslyšící jsou schopni se ji naučit používat velmi rychle. Prstovou abecedu ovládá a spousta slyšících, zvláště děti školního věku. Jako samostatná metoda komunikace se ale z důvodu své časové prodlevy nepoužívá. (Muknšnáblova, 2014)

Vizualizace mluvené češtiny a písemný záznam mluvené řeči

S mluvenou a psanou podobou českého jazyka má spousta neslyšících problémy, zvláště pak pro děti prelingválně neslyšící, které řeč nikdy neslyšely. V českém jazyce je složitá gramatika a nepravidelné časování a skloňování. Chyby neslyšící často dělají nejen v artikulaci, ale také v psaném projevu. Výslovnost je narušená i tím, že nemají neslyšící sluchovou kontrolu nad svou mluvou. Mnohdy mluví s nepřirozenou výškou a melodií, mluví příliš potichu nebo naopak příliš hlasitě a jejich hlas často zní tzv. nosově nebo hrdelně. (Muknšnáblova, 2014)

Lormova abeceda

Podle zákona č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob je Lormova abeceda dotyková dlaňová abeceda, kdy se jednotlivá písmena značí pomocí ustálených pohybů a dotyků, které jsou prováděny na dlani a prstech ruky příjemce sdělení.

Daktylografika

Jedná se o psaní obrysů velkých písmen ukazováčkem pravé ruky do levé dlaně nebo obráceně. (Kroupová, 2016) Tvary daktylografických znaků se shodují s tvary písmen, jsou tedy snadné k zapamatování a mají jednoduché užití. Daktylografie se používá také u slepohluchých lidí. (Muknšnáblova, 2014)

Braillovo písmo s využitím taktilní formy

Podle zákona č. 384/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob Braillovo písmo s využitím taktilní formy využívá ustálené dotyky na dvou prstech jedné ruky nebo více prstech obou rukou příjemce k zobrazení písmena abecedy pomocí kódového systému Braillova písma.

Odezírání

Jedná se dovednost jedince vnímat mluvenou řeč sledováním pohybů úst a pochopit obsah sdělení. Tento neúplný obraz mluvené řeči si odezírající doplňují pozorováním výrazu obličeje, gestikulace i pohybů těla. (Janotová a Svobodová, 1998)

Mezi dobře odezírané samohlásky patří a, e, i, o, u a souhlásky v, f. Špatně se odezírají hlásky k, g, h a zaměňují se za souhlásky b, p, m. (Muknšnáblova, 2014)

Pro kvalitní odezírání je potřeba dostatečná intenzita a směr světla (nesmí oslňovat), odezírající musí dobře vidět na mluvčího (především na ústa). Hlava mluvčího a odezírajícího musí být přibližně ve stejné výšce, vzdálenost odezírajícího nesmí být větší než 4 m od mluvčího. Odezírající musí mít dostatečnou slovní zásobu a dobrý psychický a tělesný stav. Nežádoucí je také příliš hlasitá komunikace, kdy neslyšícímu není nijak užitečná a jen zbytečně vzbudí nechtěnou pozornost okolí. Je nutné neslyšícího upozornit na začátek komunikace. Odezírání při komunikaci více než dvou lidí je dost komplikované. Odezírání často pomáhá vnímat řeč i dětem s kochleárním implantátem. (Muknšnáblova, 2014)

Při tzv. taktilním odezírání pomocí dotyku na krk vnímá neslyšící vibrace hlasivek mluvčího. A vibrační metoda, která je založená na vnímání vibrací hlasivek, pohybů rtů, dolní čelisti a tváří mluvčího se nazývá Tadoma. (Muknšnáblova, 2014)

Kompenzace sluchových vad

Léčba sluchových poruch závisí na jejich druhu a příčině. V první řadě se snaží odstranit příčinu, aby dosáhli nápravy sluchu a tím umožnili dobrý rozvoj komunikace a sociálního uplatnění. Není-li příčina známá nebo ji není možné ovlivnit, snaží se alespoň zmírnit následky nedostatečného slyšení a naučit jedince jiné možnosti komunikace. (Muknšnáblova, 2014)

Pro zvolení optimálního způsobu kompenzace a rehabilitace se provádí ORL vyšetření, vyšetření sluchovou zkouškou, vyšetření prahovou tónovou audiometrií, vyšetření slovní audiometrií a stanovení prahu nepříjemného poslechu. (Hahn, 2019)

Při volbě vhodné rehabilitační metody u dětí se sluchovým postižením hrají hlavní roli rodiče. Je důležité, aby byli rodiče během procesu volby seznámeni se všemi možnostmi různých metodických přístupů a byli jim poskytnuty všechny dostupné informace. Neexistuje univerzální doporučení, která metoda je pro dítě nejvhodnější. Způsob terapie je velmi individuální, každý případ dítěte se sluchovým postižením je jedinečný. (Houdková, 2005)

Kompenzovat sluchovou ztrátu nelze vždy dostatečně a někdy bohužel nejdou kompenzovat prakticky vůbec. Nepomohou-li ani zesilovací aparatury, sluchátka apod., získají dominantní roli kompenzační smysly (zejména zrak). (Slowík, 2016)

Sluchadla

Sluchadla jsou elektroakustické přístroje pro osoby se sluchovými vadami, které zesilují zvuky pomocí zvýšení akustického tlaku. Pracují na principu příjmu zvuků z okolí pomocí mikronu, který je následně změněn na elektrické potenciály. Elektrické potenciály jsou v zesilovači zesíleny a reproduktor je změněn na zvuk. (Hahn, 2019) Sluchadlem zesílený zvuk je poté vedený do ucha a speciálně modulován podle typu a charakteru sluchové vady. Zesílený zvuk nesmí být pod sluchovým prahem daného jedince, v takovém případě by jedinec nic neslyšel. Zároveň však nesmí zesílení překračovat práh nepříjemného sluchu a způsobovat bolest. (Muknšnáblova, 2014)

U naprosté většiny případů se indikace sluchadel osvědčuje jako dobrá a účinná. V dnešní době existuje celá řada různých typů a variant sluchadel, které mají velmi vysokou úroveň nejenom po stránce funkční, ale i po stránce designu. (Slowík, 2016)

Sluchadla je nutné nastavit, aby co nejlépe kompenzovala danou sluchovou vadu dítěte. Toto nastavení provádí foniatr. Sluchadla je nutné nastavovat opakovaně do doby, než se podaří dosáhnout co nejlepšího výsledku. Užívají-li děti sluchadla nejméně půl roku a stále není zisk

ze sluchadel dostačující, přistupuje se k jiné kompenzaci sluchu (např. kochleární implantace). (Motejzиковá, 2022)

Sluchadla jsou určena pro děti s nedoslýchavostí. Jsou vhodná u převodní nebo percepční sluchové vady, která způsobuje, že u dítěte nedochází k rozvoji řeči. Podmínkou indikace sluchadel je audiologické vyšetření. Sluchadlo je indikováno u dítěte, které při orientační zkoušce slyší a rozumí hlasité řeči na krátkou vzdálenost. Křivka prahového tónového audiogramu se pohybuje v hodnotách nad 40-50 dB a slovní audiogram ukazuje 50% srozumitelnost nad 40 dB na obou uších. (Muknšnáblova, 2014)

Mezi vnitřní části sluchadla patří miniaturní mikrofon, lineární nebo digitální zesilovač, modulační ovládací zařízení, zdroj (baterie) a reproduktor. Mezi vnější součástky pro spojení s uchem (vedení zvuku do zvukovodu pacienta) patří individuální ušní olivka (vločka). (Muknšnáblova, 2014)

Dělení sluchadel podle zpracování akustického signálu podle Muknšnáblové (2014):

- Sluchadla s analogovým zpracováním
 - Jejich nevýhodou je doprovodný slabý šum. (Muknšnáblova, 2014)
- Sluchadla s digitálním zpracováním
 - V poslední době jsou digitální sluchadla preferována před sluchadly analogovými. Mají rychlou reakci a zaručují optimální čistotu zvuku v každé poslechové situaci. (Hahn, 2019)

Sluchadla podle způsobu přenosu akustického signálu podle Kašpara (2008):

- Sluchadla pro vzdušné vedení
- Sluchadla pro kostní vedení

Sluchadla podle konstrukčního provedení podle Motejzиковé (2022):

- Závěsná
- Krabičková (kapesní)
- Nitroušní – boltcová, zvukovodová, kanálová
- Brýlová

Nejpoužívanějšími sluchadly jsou závěsná sluchadla, která mají tvar půlměsíce. (Muknšnáblova, 2014) Tyto sluchadla se nosí za uchem. V pouzdře sluchadla je zabudovaný malý počítač a pouzdro je spojeno pomocí plastové hadičky s ušní tvarovkou, která se vkládá

přímo do ucha. Děti s oboustrannou ztrátou sluchu nosí sluchadla na obou uších. (Motejzíkova, 2022)

Krabičková (kapesní) sluchadlo se používalo u malých dětí s deformovaným boltcem (kamení možné sluchadlo zavěsit) nebo proto, aby mohla matka sluchadlo dobře kontrolovat. Tento typ sluchadla se nosí v kapse, u malých dětí v kapsičce na krku a připevněné k tělu a drátky je napojeno k uchu. Mezi jeho nevýhody patří velikost sluchadla, složitost jeho nošení, rušivé zvuky, které se přenášely z oblečení a častá poruchovost při poškození vedoucího drátku. Z uvedených důvodů mnoha se dnes až na výjimky nevyužívá. Využívá se u deformit (artrézie) boltce. (Mukšnáblová, 2014)

Nitroušní individuální sluchadla se vyrábějí podle odlitku boltce a zvukovodu. Podle místa jejich zavedení rozlišujeme typy boltcové, zvukovodové a kanálové (zaváděné dovnitř zvukovodu). Mezi jejich výhody patří kvalitnější a přirozenější přenos zvuku. U malých dětí nejsou důvodu růstu a vývoje boltce, drobných součástek a malého ovládacího zařízení přímo na uchu vhodné. (Mukšnáblová, 2014)

Brylové sluchadla mají tvar brýlí, jsou závěsná a používají se pro kostní vedení. Jsou vhodná pro děti s těžkou převodní poruchou, je-li potřeba kostní vedení nebo jedná-li se o kombinaci sluchové a zrakové vady. (Mukšnáblová, 2014) Jako kombinovaná pomůcka pro zrak i sluch má ale také svou nevýhodu. Při poruše nebo poškození jedné z jejích částí, nastanou hned dva problémy. Nejen že dítě v tom případě dobře neslyší, ale ani dobře nevidí. Tuto situaci je výhodnější řešit samostatnými pomůckami, nejlépe zvukovodovým sluchadlem, které žádným brýlím nevadí. Dalším řešením je závěsné sluchadlo připevněné k brýlové stanici pomocí malého „adaptéru“ ze kterého je možné sluchadlo v případě potřeby opět uvolnit. (Kašpar, 2008) U dětí se nejčastěji volí při atrézii zvukovodu nebo při chronickém ušním zánětu s výtokem. U brylových sluchadel je místo sluchátka vibrátor, který ke připevnění k tělu v oblasti planum mastoideum zevně pružinou, brylovou obrubou nebo vnitřně operačně zašroubovanými čipy. (Mukšnáblová, 2014)

Sluchadlo s vibrátorem vnitřně operačně zašroubované čipy se nazývá BAHA (Bone Anchored Hearing Aid). Jedná se o přímé vedení zvuku kostí. (Mukšnáblová, 2014) Nepoužívají přítlak přes kůži na hlavě, ale přenášejí zvuk přímo kostním skeletem hlavy. Je třeba do kosti za uchem operačně „zašroubovat“ titanový šroub s hlavičkou, který do kosti vrostе a utvoří pevné spojení, které zvuk přenesе beze ztráty. Na hlavičku titanového šroubu se „nacvakne“ vibrátorek sluchadla BAHA, který má svoji vlastní elektroniku, podobnou

sluchadlu závěsnému. (Kašpar, 2008) Tento systém se skládá ze třech základních částí: z procesoru, titanového čipu a spojky procházejícího kůží. Dítě musí podstoupit operační zákrok, ale oproti běžným sluchadlům nemá potíže s ucpaným středouším, koncovkou nebo se zpětnou vazbou na zvuk. (Muknšánblová, 2014)

Kochleární implantát

Kochleární implantát přichází v úvahu ve chvíli, kdy jiné způsoby kompenzace (zejména sluchadla) nepřináší potřebný efekt. (Slowík, 2016) Je vhodný u dětí s těžkými ztrátami sluchu, kde se neočekává rozvoj řeči ani se sluchadly. Foniatr takové dítě pravidelně sleduje a nedojde-li ani po minimálně šesti měsících používání sluchadel ke zlepšení sluchového vnímání, je zařazeno do programu kochleární implantace. (Muknšánblová, 2014)

Dříve byly kochleární implantáty určeny pro dospělé, dnes se však užívají hlavně u dětí ohluchlých, ale i u dětí vrozeně hluchých. Aby byla indikována u dětí ohluchlých, musí být zachována funkce sluchového nervu. Naděje na příznivý funkční výsledek klesá, pokud od ohluchnutí jedince uběhlo více jak 10 let. Jako nevhodnější doba pro kochleární implantaci je uváděn věk od jednoho do šesti let věku dítěte. (Hahn, 2019)

Při kochleární implantaci je do kochley zavedena 22kanálková elektroda a až dojde k zahojení, nastaví se řečový procesor. Nastavení se postupně upravuje dle potřeby po dobu několika let. (Hahn, 2019)

Operované děti jsou pravidelně sledovány jak z hlediska zdravotního stavu, tak z hlediska přínosu kochleární implantace pro rozvoj sluchové percepce, komunikačních a kognitivních schopností a stupně integrace do normálního života. Výsledky kochleární implantace jsou individuální a liší se především podle toho, zda jde o pacienta ohluchlého po osvojení jazyka, nebo o pacienta s hluchotou vrozenou či získanou v prvních letech po narození. (Kašpar, 2008)

Po operaci je musí dítě pravidelně navštěvovat vybrané centrum kochleárních implantací, kde bude podstupovat rehabilitace po dobu několika let. V ČR jsou centra kochleárních implantací celkem tři, nachází se v Praze, Brně a Ostravě. Rehabilitace má za cíl v co největší možné míře rozvinout schopnost dítěte vnímat mluvenou řeč, porozumět jí a současně rozvinout i jeho schopnost mluvit. (Motejzíková, 2022)

Normální sluch však kochleární implantát nedokáže nenahradit dokonale, stále se jedná pouze o kompenzační pomůcku. V situacích, kdy kochleární implantát není v provozu (např. při koupání), stává se dotyčný znovu neslyšícím. (Motejzíková, 2022)

Kochleární implantát poškozuje zejména vlhkost, nesmí tedy dojít k jeho namočení. Před koupáním nebo sprchováním je proto nutné sundat zevní část kochleárního implantátu. K poškození by mohlo dojít také při sportu spojeném s velkým pocením, čemuž lze předejít např. nošením speciální čelenky. Také v blízkosti radiového či TV vysílače a při používání mobilního telefonu může docházet k přechodnému rušení signálů. Kochleární implantát by neměl být vystavován teplotám vyšším jak 50 °C nebo nižším jak 5°C. (Mukšnáblová, 2014)

Další kompenzační pomůcky

Dalšími kompenzačními pomůckami jsou např. pomůcky pro zlepšení funkce sluchadel (FM systémy, zesilovače, indukční smyčky), pomůcky využívající světelné signalizace (př. světelné budíky), pomůcky určené jako alternativa pro komunikaci na dálku (př. PC s internetovým připojením pro využití komunikace prostřednictvím emailů a videoprogramů, které umožňují komunikaci pomocí znakového jazyka). (Kotvová, 2019)

Volný čas dětí se sluchovým postižením

Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je poměrně mladý vědní obor, jehož vznik se datuje do druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století. Patří mezi společenské vědy, stanovuje teoretická východiska, vymezuje základní pojmy, metodické postupy i praktická doporučení pro realizaci volnočasových aktivit. (Bendl, 2015)

Pedagogika volného času se věnuje obsahu, cílům, porozumění a způsobům zhodnocování volného času, organizacím a institucím, které tyto aktivity realizují nebo pro ně vytvářejí podmínky a koncepcím jeho dalšího vývoje na základě vývoje společnosti a oboru samotného. (Novotná, 2017) Zaměřuje se na smysluplné využívání volného času, na rekreaci a zábavu, na formování a rozvoj osobnosti a na regeneraci psychických a fyzických sil v aktivním odpočinku. (Zelinová, 2012)

Pedagogika volného času nejčastěji pracuje podle Bendla (2015) s pojmy:

- volný čas;
- výchova ve volném čase;
- výchova mimo vyučování;
- mimotřídní a mimoškolní výchova;
- výchova formální, neformální, informální;
- teorie výchovy ve volném čase;
- teorie výchovy mimo vyučování;
- metodika výchovy ve volném čase;
- metodika výchovy mimo vyučování;
- pedagog volného času;
- vychovatel.

Volný čas znamená odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmovou činnost, zájmové vzdělávání či dobrovolnou společensky prospěšnou činnost, ale zároveň i časové ztráty, které jsou s těmito činnostmi spojené. (Pávková, 2008)

Děti tráví svůj volný čas v různorodém prostředí, tráví ho doma, ve škole či v různých společenských organizacích a institucích. Spousta dětí tráví svůj volný čas ve veřejných prostranstvích, venku, na ulici a mnohdy bez jakéhokoli dohledu, ba i bez zájmu dospělých. (Pávková, 2008)

Tzv. sféra povinností je doba, ve které člověk plní své povinnosti. Jedná se o opak volného času. Do sféry povinností spadají činnosti, které člověk udělat musí, a to bez ohledu na to, zda jsou pro něj příjemné nebo naopak nepříjemné. U dospělých se mezi ně řadí především zaměstnání a u dětí školního věku se jedná zejména o vyučování a veškeré povinnosti s ním spojené. Dále sem spadají také péče o rodinu a domácnost, zajišťování a uspokojování základních biologických potřeb a veškeré ztrátové časy, které s tím souvisejí. (Bendl, 2015)

Oblast povinností a oblast volného času však nelze oddělit zcela. Některé volnočasové aktivity nemusí být jen zábavou, ale mohou přinášet třeba i hmotný efekt (např. pěstitelství, chovatelství, kutilství, rybaření). Tato oblast je poté označována jako polovolný čas. (Bendl, 2015)

Výchova ve volném čase rozvíjí schopnosti žáků oceňovat volný čas jako hodnotu, učí je plánovat a vybírat si vhodné činnosti a využívat ho smysluplně a racionálně pro svůj rozvoj. (Novotná, 2017) Zachovává základní znaky výchovného procesu jako jsou záměrnost či cílevědomost a je důležité, aby výchovné působení ve volném čase nebylo násilné a necitlivé. Je tedy zapotřebí najít správné způsoby motivace a nikoho do činností nenutit. A věkem omezena výchova volného času nikterak není. (Bendl, 2015)

Pojmu výchova ve volném čase je velmi blízký pojem výchova mimo vyučování. Do výchovy mimo vyučování nespádají pouze zcela dobrovolné volnočasové aktivity, ale patří sem i určité povinnosti. (Bendl, 2015) Jedná se o ovlivňování volného času dětí a mládeže v době, kdy neprobíhá vyučování a zároveň kdy nejsou děti pod bezprostředním vlivem rodiny. Výchova mimo vyučování obsahuje mimo ovlivňování volného času také přípravu na vyučování, upevňování hygienických návyků a relaxační aktivity. Je realizována ve školských výchovně vzdělávacích zařízeních a řídí ji odborný pedagog (vychovatel) nebo kvalifikovaný trenér. Mezi typická místa výchovy mimo vyučování patří školní kluby dětí, zájmové kroužky apod. (Zelinová, 2012)

Pojmy mimotřídní a mimoškolní výchova najdeme spíše ve starší odborné literatuře. Mezi mimotřídní výchovu patří aktivity, které jsou realizovány mimo rámec školního

vyučování. Jedná se například o výlety, besídky či sportovní soutěže. Mimoškolní výchova není realizována školou, ale je realizována například ve střediskách volného času či v občanských sdruženích. Občas není jednoduché oblast mimotřídní a oblast mimoškolní výchovy odlišit (např. při hodnocení práce školní družiny), proto jsou v současné době nahrazovány pojmem výchova mimo vyučování. (Bendl, 2015)

Výchova formální znamená působení školy a jiných odborných vzdělávacích zařízení. A po dokončení vzdělání je udělen příslušný doklad (např. vysvědčení). (Novotná, 2017)

Neformální výchova obsahuje základní znaky výchovy (cílevědomost, systematičnost), současně ale také respektuje požadavek dobrovolnosti, přitažlivosti a zajímavosti. (Bendl, 2015) Jedná se o organizované výchovně vzdělávací aktivity, které probíhají mimo rámec zavedeného oficiálního školského systému. Tyto aktivity jsou dobrovolné a nabízí zájemcům záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů založených na uceleném systému hodnot. Mezi organizátory patří např. sdružení dětí a mládeže a další nestátní neziskové organizace či vzdělávací agentury a kluby. (Havlíčková a Žárská, 2012) Po ukončení může, ale nemusí, být udělen příslušný doklad. (Novotná, 2017)

Informální učení je zpravidla nesystematický a neorganizovaný proces získávání znalostí a osvojování si dovedností. Je založeno na bázi každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině nebo ve volném čase. (Havlíčková a Žárská, 2012)

Do pedagogiky volného času patří také metodika výchovy ve volném čase a metodika výchovy mimo vyučování. Jedná se o obory, které jsou úzce spjaty s praxí a zabývají se především používanými pedagogickými prostředky, zvláště obsahem činností, metodami a formami práce. (Bendl, 2015)

Pedagogové volného času a vychovatelé jsou pedagogičtí pracovníci, kteří realizují výchovu ve volném čase, v době mimo vyučování. Uplatnění najdou pedagogové volného času ve střediscích volného času a v rozmanitých neškolských zařízeních. Vychovatelé se uplatní ve školních družinách, školních klubech, domovech mládeže, v zařízeních pro ústavní a ochrannou výchovu i v zařízeních sociální péče. (Bendl, 2015)

Poskytování volnočasových aktivit

Největším handicapem u lidí se sluchovým postižením je zejména složitá komunikace s většinou společnosti, tedy lidmi slyšícími. Mnoho neslyšících se v okolním světě cítí jako cizinci a o integraci do něj se tedy ani nesnaží. U těchto lidí se tedy setkáváme především

s volnočasovými aktivitami nabízenými v rámci škol nebo zaměřených organizací. (Jantová a Janto, 2022)

Možnosti volného času dětí se sluchovým postižením jsou až na několik výjimek v zásadě stejné jako u dětí bez postižení. Mohou se věnovat jak sportu, tak třeba divadlu či tanci. (Jantová a Janto, 2022)

U dětí nedoslýchavých a s kochleárním implantátem, které dokáží komunikovat s okolím i orálně (běžně mluví a poslouchají) je však vhodné zvážit i možnost integrace dítěte a jeho zapojení do běžně dostupným volnočasových aktivit. (Jantová a Janto, 2022)

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání definuje zájmové vzdělávání takto: „Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech.“

Podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání se zájmové vzdělávání uskutečňuje:

- pravidelnou zájmovou, výchovnou, rekreační nebo vzdělávací činností včetně možnosti přípravy na vyučování;
- příležitostnou zájmovou, výchovnou, rekreační nebo vzdělávací činností včetně možnosti přípravy na vyučování;
- táborem a další obdobnou činností;
- osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby, a činností vedoucí k prevenci rizikového chování a výchovou k dobrovolnictví;
- individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů;
- využitím otevřené nabídky spontánních činností;
- vzdělávacími programy navazujícími na rámcové vzdělávací programy škol.

Mezi školské zařízení pro zájmové vzdělávání podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání patří středisko volného času, školní klub, školní družina.

V České republice zajišťují volnočasové aktivity pro sluchově postižené např.:

- Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.
- Czech Deaf Youth, z.s.
- Česká unie neslyšících, z.ú.
- Český svaz neslyšících sportovců, z.s.
- Evropské centrum pantomimy neslyšících, z.s.
- LORM – Společnost pro hluchoslepé, z.s.
- Oblastní unie neslyšících Olomouc, z.s.
- Pionýr
- Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže
- Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, z.s.

Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.

Centrum pro dětský sluch Tamtam poskytuje odborné sociální a poradenské služby v celé ČR a cíleně ovlivňují celospolečenský pohled na problematiku sluchového postižení. (Centrum pro dětský sluch Tamtam, 2022)

Každý rok organizuje nejrůznější kulturní, vzdělávací a osvětové akce tlumočené do českého znakového jazyka nebo akce tematicky zaměřené na problematiku lidí se sluchovým postižením. Pořádá kulturní akce, odborné semináře, workshopy či konference. Pořádají koncerty tlumočené do českého jazyka či divadelní představení tlumočená do českého znakového jazyka a spolupracují s Klubem Lávká (představení Jaroslava Duška), s Divadlem Kampa, Divadlem Na Jezerce, Uměleckou říší loutek, Divadlem Spejbla a Hurvínka a dalšími. (Centrum pro dětský sluch Tamtam, 2022)

Czech Deaf Youth, z.s.

Czech Deaf Youth je nezisková organizace vytvořená partou mladých neslyšících. Jako dobrovolníci vymýšlí pro děti a mládež se sluchovým postižením kulturní, vzdělávací a sportovní aktivity, čímž jim umožňují kontakt s jejich vrstevníky z různých koutů ČR a všestranně se rozvíjet. Jelikož jsou členy ASNEP – Asociace organizací neslyšících,

nedoslýchavých a jejich přátel, EUDY – European Union of the Deaf Youth a WFDYS – World Federation of the Deaf Youth Section, akce často nabývají mezinárodního charakteru. Členství v těchto organizacích zajišťuje možnost účasti na mezinárodních kempech a na aktivitách mladých neslyšících za účelem společného setkávání a získávání nových dovedností či vědomostí. (Czech Deaf Youth, 2022)

Česká unie neslyšících, z.ú.

Česká unie neslyšících je nezisková organizace, jejíž posláním je zajišťovat služby pro osoby se sluchovým postižením (především neslyšící) a realizovat osvětu včetně dalších aktivit. Pravidelně pořádají plesy neslyšících a 1. března 2022 otevřeli Komunitní centrum Moja, kde pořádají pravidelné aktivity a aktivity jako jsou návštěvy muzeí, výlety a mnohé další. (Česká unie neslyšících, 2022)

Český svaz neslyšících sportovců, z.s.

Český svaz neslyšících sportovců je občanské sdružení a je výhradním organizátorem a představitelem sportu neslyšících a zabezpečuje dle podmínek a předpisů MŠMT. Dále také má odpovědnost za rozvoj sportu neslyšících v ČR a prosazuje zájmy neslyšících sportovců v ČR i na mezinárodním poli. (Český svaz neslyšících sportovců)

Evropské centrum pantomimy neslyšících, z.s.

Evropské centrum pantomimy neslyšících je spolek, jehož posláním je prosazovat a hájit práva, zájmy a potřeby osob se sluchovým postižením tak, aby byl zajištěn jejich důstojný a plnohodnotný život se svébytnou kulturou, bez ohledu na jejich věk, pohlaví či stupeň sluchového postižení. Snaží se o udržení nebo posílení schopností a dovedností osob se sluchovým postižením, posílení jejich samostatnosti, a tím zvýšit možnosti jejich integrace do společnosti. Organizuje a zajišťuje akce integračního charakteru, zejména v oblasti pantomimy a pohybového divadla, letní tábory pro sluchově postižené děti a mládež, zprostředkovává tlumočníky znakového jazyka pro český znakový jazyk i znakovanou češtinu (především na pořádaných akcích). Dále také provozuje zařízení poskytující sociální, vzdělávací, kulturní a volnočasové služby lidem se sluchovým postižením. (Evropské centrum pantomimy neslyšících, 2005)

LORM – Společnost pro hluchoslepe z.s.

LORM poskytuje hluchoslepým lidem odborné sociální poradenství, sociální rehabilitaci, průvodcovské, předčitatelské a tlumočnické služby. LORM nabízí týdenní pobytové akce, klubová setkání, umělecké (Cenu Hieronyma Lorma) a sportovní (Lormolympiádu) soutěže osob s hluchoslepotou a mnohé další. (LORM – Společnost pro hluchoslepé, 2015)

Oblastní unie neslyšících Olomouc, z.s.

Oblastní unie neslyšících Olomouc je nestátní nezisková organizace, jejíž posláním je poskytnutí pomoci a podpory všem osobám se sluchovým postižením. Pro veřejnost pořádají kurzy znakového jazyka, nabízí pronájem místností pro jiné organizace poskytující vzdělávání, provozují kavárnu s neslyšící obsluhou a v rámci spolkové činnosti organizují vzdělávací, sportovní a kulturní akce. (Oblastní unie neslyšících Olomouc)

Pionýr

Pionýr je demokratický, dobrovolný, samostatný a nezávislý spolek, který se věnuje výchovné práci s dětmi a mládeží ve volném čase. Pionýři se účastní mnohých aktivit jako jsou výpravy, soutěže, deskové hry, sport či zpěv a hra na kytaru. V pionýru děti získají nové přátele, zážitky a zažijí dobrodružství. (Pionýr, 2022)

Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže (SKNEDAM)

Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže je neziskové občanské sdružení, které sdružuje neslyšící (sluchově postižené) děti a mládež a jejíž cílem je hájení lidských a dětských práv, zájmů a potřeb. Nabízí komplexní sociální služby, stálým klientům zajišťuje poradenskou, vzdělávací, rehabilitační a společensko-kulturní činnost a rodičům, učitelům i laické veřejnosti nabízí poradenství v oblasti hluchoty a komunikačních dovedností s neslyšícími. Pro děti a mládež tvoří plnohodnotné podmínky pro trávení volného času v době mimoškolní činnosti, víkendů a prázdnin. (Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže, 2007-2011)

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR z.s.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR je nezisková organizace, jejíž posláním je ochrana a obhajoba potřeb, práv a zájmu osob se sluchovým postižením. Podporuje naplňování práv osob se sluchovým postižením, poskytuje poradenské a preventivní služby a podporuje zajištění informační a komunikační bezbariérovosti. Má podíl na realizaci programů zdravotní, sociální a pracovní rehabilitace, poradenství, rekvalifikace a tlumočnických služeb

pro sluchově postižené občany a pořádá vzdělávací, kulturní, společenské a jiné aktivity, které slouží potřebám a zájmům osob se sluchovým postižením. (Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, 2020)

PRAKTICKÁ ČÁST

Vymezení výzkumných technik a výzkumných cílů

Výzkumný problém: Jak tráví svůj volný čas děti neslyšící a děti s kochleárním implantátem?

Cílem práce je:

- 1) Zjistit jakým způsobem a kde nejvíce respondenti tráví svůj volný čas.
- 2) Zjistit jaký má kochleární implantát vliv na trávení volného času respondentů s osobami slyšícími a jaký vliv má na jejich vzájemnou komunikaci.
- 3) Zjistit jaké zájmové kroužky respondenti navštěvují a jaké jim v okolí chybí.
- 4) Jak kochleární implantát ovlivňuje možnosti navštěvování zájmových kroužků.

Po stanovení výzkumných cílů, byly stanoveny jednotlivé výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem a kde respondenti nejvíce tráví svůj čas?
2. Jak kochleární implantát ovlivňuje trávení volného času respondentů s osobami slyšícími?
3. Jakou formu komunikace s osobami slyšícími používají respondenti neslyšící a jakou respondenti s kochleárním implantátem?
4. Jaký vliv má kochleární implantát na možnostech navštěvování zájmových kroužků?
5. Jaké zájmové kroužky respondentům v okolí chybí?

Pro získání informací, jež byly potřebné pro výzkum, byla použita technika dotazníku. Dotazníková technika je založena na shromažďování dat a informací, které jsou získávány od respondentů prostřednictvím písemně formulovaných otázek a písemných odpovědí na tyto otázky. Dotazník má celkem 17 otázek a obsahuje převážně otázky polouzavřené, ale objevují se zde i otázky uzavřené a otevřené. Pro snazší distribuci byl dotazník zpracován za pomoci Google formuláře. A dotazník byl vyplňován zcela anonymně.

Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkum byl zaměřen na děti neslyšící a děti s kochleárním implantátem, navštěvující základní školu.

Dotazníky byly rozeslány emailem několika základním školám, ale bohužel ani od jedné nepřišla odpověď. Následně byly tedy poslány organizacím pro osoby se sluchovým postižením. Konkrétně se jednalo o Tiché zprávy, Spocklidem, Centrum pro neslyšící a nedoslýchavé, Neslyšící ženy v ČR, Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, Dobrý anděl, Jeden svět pro neslyšící, Spolek uživatelů kochleárního implantátu SUKI, Tichý jazyk, Tichý svět a KukátkOO. Zmíněné organizace odpovídaly velmi rychle a velmi ochotně při realizaci výzkumu pomohly.

Jak již bylo zmíněno dříve, pro tvorbu dotazníku byl využit Google formulář a mohl být, tedy vyplňován elektronicky, kdykoliv a kdekoliv. Bylo vyplněno celkem 48 dotazníků, z nichž 5 respondentů nespadlo do věkové skupiny zkoumaného vzorku. Pro výzkum bylo tedy využito celkem 43 dotazníků.

Interpretace výsledků výzkumného šetření

1. Věk

	Počet respondentů	Vyjádření v %
6 let	5	11,6 %
7 let	3	7 %
8 let	4	9,3 %
9 let	2	4,7 %
10 let	5	11,6 %
11 let	3	7 %
12 let	7	16,2 %
13 let	5	11,6 %
14 let	6	14 %
15 let	3	7 %

Tabulka 1: Věk respondentů

Zastoupení věkových skupin je poměrně rovnoměrné. Na dotazník odpovědělo nejvíce respondentů ve věku 12 let a nejméně ve věku 9 let.

2. Pohlaví

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Holka	26	60,5 %
Kluk	17	39,5 %

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

Větší část respondentů byla ženského pohlaví.

3. Třída

	Počet respondentů	Vyjádření v %
1. třída	5	11,6 %
2. třída	3	7 %
3. třída	4	9,3 %
4. třída	2	4,6 %
5. třída	6	14 %
6. třída	3	7 %
7. třída	8	18,6 %
8. třída	5	11,6 %
9. třída	7	16,3 %

Tabulka 3: Třída respondentů

Stejně jako věk je i zastoupení jednotlivých tříd poměrně rovnoměrné. Nejvíce respondentů navštěvuje 7. třídu a nejméně 4. třídu.

4. Používáš kochleární implantát?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	20	46,5 %
Ne	23	53,5 %

Tabulka 4: Používáš kochleární implantát?

Kochleární implantát užívá 46,5 % respondentů a 53,5 % jej nepoužívá.

5. Jak nejraději trávíš svůj volný čas?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Sleduji televizi	12	12,4 %
Hraji na počítači	13	15,5 %
Čtu si	16	17,5 %
Trávím čas venku	19	18,5 %
Navštěvuji kroužky	18	19,6 %
Jiné	16	16,5 %

Tabulka 5: Jak nejraději trávíš svůj volný čas?

Nelze říci, že by respondenti preferovali jeden způsob volného času. Zastoupení daných aktivit je téměř totožné. Mezi jiné aktivity respondenti uvedli malování, jízdu na kole, turistiku, domácí cvičení, sledování seriálů, focení, brigády, dobrovolné hasiče, tvoření, koně, stavění lega, vaření a pečení, kreslení nebo také návštěvy muzea.

6. Kde nejvíce trávíš svůj volný čas?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Venku	10	23,3 %
Doma	25	58,1 %
V kroužcích	8	18,6 %
Jiné	0	0 %

Tabulka 6: Kde nejvíce trávíš svůj volný čas?

Nejvíce respondentů uvedlo, že svůj volný čas tráví nejvíce doma, poté venku a nejméně v kroužcích.

7. Co pro tebe znamená volný čas?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Zábavu	28	28,6 %
Odpočinek	26	26,5 %
Pohyb, dělám něco pro své tělo	16	16,3 %
Seznamování se s novými kamarády	11	11,2 %
Učení se novým dovednostem	17	17,4 %
Něco jiného	0	0 %

Tabulka 7: Co pro tebe znamená volný čas?

Pro nejvíce respondentů volný čas znamená zábavu a odpočinek. Nejméně poté uvedlo, že volný čas pro ně znamená seznamování se s novými kamarády.

8. Trávíš volný čas i s osobami slyšícími?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	16	69,6 %
Ne	7	30,4 %

Tabulka 8 a: Jak nejraději trávíš svůj – respondenti neslyšící

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	19	95 %
Ne	1	5 %

Tabulka 8 b: Jak nejraději trávíš svůj – respondenti s kochleárním implantátem

69,6 % respondentů neslyšících a 95 % respondentů užívajících kochleární implantát uvedlo, že svůj volný čas tráví i s osobami slyšícími.

9. Jakou formu komunikace nejvíce využíváte?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Znakový jazyk	13	54,2 %
Mluvená řeč s odezíráním	5	20,8 %
Mluvená řeč bez odezírání	4	16,7 %
Psaná forma řeči	1	4,2 %
Jiné	1	4,2 %

Tabulka 9 a: Jakou formu komunikace nejvíce využíváte? – respondenti neslyšící

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Znakový jazyk	2	10,5 %
Mluvená řeč s odezíráním	10	52,6 %
Mluvená řeč bez odezírání	4	21,1 %
Psaná forma řeči	1	5,3 %
Jiné	2	10,5 %

Tabulka 9 b: Jakou formu komunikace nejvíce využíváte? – respondenti s kochleárním implantátem

U respondentů neslyšících převažuje znaková řeč, kterou uvedlo 54,2 % a nejméně pak využívají psanou formu řeči. Jeden respondent uvedl, že používá znakový jazyk i mluvenou řeč. Znakuje se svojí maminkou, která je neslyšící a mluví s bráchou a s tátou, kteří jsou slyšící.

U respondentů s kochleárním implantátem převažuje mluvená řeč s odezíráním a nejméně využívají psanou formu řeči. Jeden respondent uvedl, že odezírá, ale mluví špatně, takže

znakuje a jeden dotazník vyplňovala maminka a uvedla, že dítě užívá mluvenou řeč doplněnou znaky, mimikou a dorozumíváním mu pomáhají sourozenci, protože má LMR, VD, ADHD a chodí do praktické školy, ale dochází ke zlepšování.

10. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	31	72,1 %
Ne	12	27,9 %

Tabulka 10: Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

Zájmové kroužky navštěvuje 72,1 % respondentů a pouze 27,9 uvedlo, že žádné zájmové kroužky nenavštěvuje.

11. Proč nenavštěvuješ žádné kroužky?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Nemám na ně čas	5	41,7 %
Žádný mě nezajímá	7	58,3 %
Jsou moc drahé	0	0 %
Jiný důvod	0	0 %

Tabulka 11: Proč nenavštěvuješ žádné kroužky?

58,3 % respondentů uvedlo, že žádný zájmový kroužek nenavštěvují, protože je žádný nezajímá a 41,7 % uvedlo, že na ně nemají čas. Žádný z respondentů však nevedl, že by byly kroužky moc drahé.

12. Jaké kroužky navštěvuješ?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Sportovní kroužek	18	31 %
Výtvarný kroužek	9	15,5 %
Taneční kroužek	4	6,9 %
Jazykový kroužek	2	3,4 %
Hudební kroužek	5	8,6 %
Čtenářský klub	3	5,2 %
Počítačový kroužek	2	3,4 %
Divadelní kroužek	4	6,9 %
Šachový kroužek	1	1,7 %
Kroužek vaření	0	0 %
Skaut	2	3,4 %
Jiný	8	13,8 %

Tabulka 12: Jaké kroužky navštěvuješ?

Nejvíce respondentů navštěvuje sportovní kroužek. Dále také uvedli, že navštěvují sokol, ZOO kroužek, plavání, dopravní kroužek, nerf a hvězdné války, karate, zdravotnický kroužek a koně.

13. Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí:

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Více slyšících žáků	2	10,5 %
Více neslyšících žáků	5	26,3 %
Asi stejně slyšících i neslyšících žáků	4	21,1 %
Pouze neslyšící	7	36,8 %
Pouze slyšící	1	5,3 %

Tabulka 13 a: Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí: - respondenti neslyšící

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Více slyšících žáků	1	8,3 %
Více neslyšících žáků	1	8,3 %
Asi stejně slyšících i neslyšících žáků	2	16,7 %
Pouze neslyšící	0	0 %
Pouze slyšící	8	66,7 %

Tabulka 13 b: Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí: - respondenti s kochleárním implantátem

Nejvíce neslyšících respondentů navštěvuje kroužky, kam chodí, pouze neslyšící a nejméně kam chodí pouze slyšící.

Naopak respondenti, kteří užívají kochleární implantát, navštěvují nejvíce kroužky, kam chodí pouze slyšící a žádný neuvedl, že by chodil na kroužek, kam chodí pouze neslyšící.

14. Proč kroužky navštěvuješ?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Přihlásili mě tam rodiče	5	12,5 %
Kroužek mě baví	24	60 %
Mám tam neslyšící kamarády	4	10 %
Mám tam slyšící kamarády	5	12,5 %
Rozumím vedoucím, protože jsou neslyšící	2	5 %
Jiný důvod	0	0 %

Tabulka 14: Proč kroužky navštěvuješ?

Většina respondentů uvedla, že kroužky navštěvují, protože je baví. Nejméně jako důvod uvedlo, že rozumí vedoucím, protože jsou neslyšící.

15. Kde jsi se dozvěděl o možnostech kroužků?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Od rodiny	21	33,9 %
Od kamarádů	16	25,8 %
Ve škole	18	29 %
Na internetu	6	9,7 %
Jinde	1	1,6 %

Tabulka 15: Kde jsi se dozvěděl o možnostech kroužků?

Nejvíce respondentů se o možnostech kroužků dozvědělo od rodiny. Další ve škole, od kamarádů a nejméně na internetu. Jeden respondent poté uvedl, že o možnostech kroužků se dozvěděl v Tamtamu.

16. Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? Pokud ano, napiš na jaký.

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ne	12	52,2 %
Ano	11	47,8 %

Tabulka 16 a: Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? – respondenti neslyšící

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ne	13	65 %
Ano	7	35 %

Tabulka 16 b: Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? – respondenti s kochleárním implantátem

47,8 % neslyšících respondentů a 35 % respondentů, kteří užívají kochleární implantát uvedli, že by chtěli navštěvovat nějaký kroužek, ale nemohou, protože jsou neslyšící. Neslyšící respondenti uvedli balet, florbal, dramatický, taneční a hudební. A respondenti, kteří užívají kochleární implantát uvedli hudební kroužek, sportovní, florbalový a fotbalový, baseball, plavání (z důvodu těžké komunikace) a paintball (z důvodu nedostatečné ochrany implantátu).

17. Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat?

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	18	78,3 %
Ne	5	21,7 %

Tabulka 17 a: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat? – respondenti neslyšící

	Počet respondentů	Vyjádření v %
Ano	17	85 %
Ne	3	15 %

Tabulka 17 b: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat? – respondenti s kochleárním implantátem

78,3 % neslyšících respondentů a 85 % respondentů, kteří užívají kochleární implantát jsou s nabídkou kroužků ve svém okolí spokojeni. Neslyšící respondenti uvedli, že jim chybí v okolí badminton, klubovna pro děti neslyšící, taneční kroužek a kroužek pro „chytřé hlavy“. Respondenti, kteří užívají kochleární implantát uvedli, že jim v okolí chybí box, sportovní kroužek, a jeden respondent uvedl: „Tak jestli si můžeme vymyslet tak stoprocentně vědecký,

výzkumný a filozofický kroužek nebo co rovnou kroužek zvaný filozofie vědy a výzkumu jo ten mi chybí hodně.“.

Diskuze

První čtyři otázky sloužily k získání charakteristiky zkoumaného vzorku. Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 6–15 let. Celkový počet respondentů činil 43 a jednalo se o žáky 1. až 9. třídy. Respondenti se skládali z 26 dívek a 17 chlapců. Kochleární implantát užívalo celkem 20 respondentů.

Na otázku, jak tráví svůj volný čas odpověděly respondenti velmi rozmanitě. Nedá se říci, že by nějaké aktivity převládaly. Velmi mile mě překvapilo, jak se respondenti u této otázky rozepsali. Můj předpoklad spočíval v tom, že většina bude trávit volný čas převážně u počítače, televize apod. Ale oni uvedli mnoho koníčků, ať už se jedná o sporty, tvoření nebo třeba koně. Z odpovědí jsem rozhodně neměla pocit, že by je jejich postižení nějakým způsobem omezovalo.

Nejvíce tráví volný čas doma, a to celkem 58,1 % respondentů. Venku volný čas nejvíce tráví 23,3 % a pouze 18,6 % v kroužcích. S ohledem na zkoumaný vzorek je přirozené, že většinu času tráví doma.

Zde tedy můžeme odpovědět na první výzkumnou otázku, jež zní: „Jakým způsobem a kde respondenti nejvíce tráví svůj čas?“. Odpověď je prostá. Respondenti svůj čas tráví velmi rozmanitými aktivitami a nejvíce ho tráví doma.

Další otázka zjišťuje, co pro ně volný čas vlastně znamená. Pro nejvíce respondentů volný čas znamená zábavu a odpočinek a pro nejméně respondentů seznamování se s novými kamarády.

Osmá otázka, jež zjišťuje, zda respondenti tráví volný čas i s neslyšícími, je rozdělena na odpovědi respondentů neslyšících a respondentů s kochleárním implantátem. Tato otázka nám také odpovídá na druhou výzkumnou otázku, jež zní: „Jak kochleární implantát ovlivňuje trávení volného času respondentů s osobami slyšícími?“ Jak jsem předpokládala, volný čas s osobami slyšícími tráví více respondenti s kochleárním implantátem než respondenti neslyšící. Konkrétně je to u respondentů s kochleárním implantátem 95 % a u respondentů neslyšících pouze 69,6 %.

Další otázka zkoumá formu komunikace respondentů s osobami slyšícími a zároveň odpovídá na 3. výzkumnou otázku, jež zní: „Jakou formu komunikace s osobami slyšícími používají respondenti neslyšící a jakou respondenti s kochleárním implantátem?“. Respondenti neslyšící ke komunikaci s osobami slyšícími nejvíce využívají znaková řeč, kterou uvedlo 50 %

a nejméně pak využívají psanou formu řeči, kterou uvedlo 4,2 %. Naopak u respondentů s kochleárním implantátem převažuje mluvená řeč s odezíráním a to u 52,6 % a nejméně využívanou formou komunikace je psaná forma řeči, kterou uvedlo pouze 5,3 %.

Zájmové kroužky navštěvuje celkem 72,1 % respondentů. Nejvíce respondentů navštěvuje kroužek sportovní, ale navštěvují také spoustu jiných. Navštěvují například divadelní kroužek, ZOO kroužek, Nerf, zdravotnický, nebo třeba chodí ke koním. Někteří respondenti s kochleárním implantátem navštěvují také kroužek hudební, což znamená, že jim kochleární implantát otevřel nové možnosti. Každopádně mohu konstatovat, že o možnosti kroužků nouzi nemají.

Další otázka se zaměřuje na to, s kým respondenti na kroužky chodí. Podle předpokladu navštěvují neslyšící respondenti nejvíce kroužky, kam chodí pouze neslyšící a naopak respondenti, kteří užívají kochleární implantát, navštěvují nejvíce kroužky, kam chodí pouze slyšící. Kochleární implantát svým způsobem otvírá osobám neslyšícím svět lidí slyšících. Existují také názory, že lidé s kochleárním implantátem nepatří ani do světa slyšících, ani do světa neslyšících. A někteří neslyšící lidé jsou proti kochleárním implantátům a jsou pyšní na to, že jsou neslyšící. Tohle už je poté otázka na každého jedince, jak to cítí.

Další otázka se zabývá důvody, proč respondenti kroužky navštěvují. Nejvíce respondentů uvedlo jako důvod, že je kroužek baví a to 60 %. A dále 12,5 % respondentů uvedlo, že je tam přihlásili rodiče, 10 % že tam mají neslyšící kamarády, 12,5 % že tam mají kamarády slyšící a pouze 5 %, protože rozumí vedoucím, kteří jsou neslyšící. V takové odpovědi jsem samozřejmě doufala. Vyplývá z toho, že není nejdůležitější, zda se jedná o kroužek pro osoby neslyšící nebo pro osoby slyšící, zároveň nejsou omezováni rodiči či tím, že by nerozuměli svému vedoucímu, ale že mohou chodit na kroužky, které je opravdu zajímají a baví.

O kroužcích se respondenti dozvěděli převážně od rodiny, ve škole, nebo od kamarádů. Překvapilo mě, že pouze 9,7 % se o kroužcích dozvědělo na internetu. Ale nejspíše je to dobré znamení. Předpokládám, že existuje tolik možností kroužků, že žádné dítě nemá problém s jejich hledáním a nemusí projíždět internet.

Tímto se dostáváme k předposlední 16. otázce, která zjišťuje, zda jsou respondenti ve výběru kroužků omezováni svým postižením. Neslyšící respondenti byli rozděleni téměř na poloviny a pouze o jednoho respondenta bylo více těch, jež se omezení necítili. Ostatní uvedli kroužky jako balet, florbal, dramatický, taneční a hudební.

U respondentů s kochleárním implantátem převládala skupina těch, jež se necítili být omezováni. Ostatní uvedli, že by chtěli navštěvovat například hudební, sportovní, florbalový nebo fotbalový kroužek, baseball, plavání (nemůže z důvodu těžké komunikace) a paintball (z důvodu nedostatečné ochrany implantátu).

Odpovědi na 16. otázku dotazníku, odpovídají na 4. výzkumnou otázku: „Jaký vliv má kochleární implantát na možnostech navštěvování zájmových kroužků?“. 65 % respondentů s kochleárním implantátem se necítí být svým postižením omezeni a u respondentů neslyšících se jedná o 52,2 %. Rozdíl není tak výrazný. Přesto z odpovědí vyplývá, že kochleární implantát v je u některých zájmových kroužků nápomocný. Například u kroužků, které jsou spojeny s hudbou může mít velký význam. Avšak jeden respondent uvedl, že nemůže hrát paintball kvůli nedostatečné ochraně kochleárního implantátu. Kochleární implantát tedy rozšiřuje možnosti navštěvování zájmových kroužků, ale má i své omezení.

Poslední otázka dotazníku, jenž se ptá, zda jsou respondenti spokojeni s nabídkou zájmových kroužků ve svém okolí, odpoví na 5. výzkumnou otázku: „Jaké zájmové kroužky respondentům v okolí chybí?“. Většina neslyšících respondentů i většina respondentů s kochleárním implantátem jsou s nabídkou kroužků spokojena. Někteří neslyšící respondenti však uvedli, že jim chybí badminton, sportovní kroužek, fotbal a klubovna pro děti neslyšící a kroužek pro "chytré hlavy", třeba od Mensy. A někteří respondenti, kteří užívají kochleární implantát uvedli, že jim v okolí chybí box, sportovní kroužek, a jeden respondent uvedl: „Tak jestli si můžeme vymýšlet tak stoprocentně vědecký, výzkumný a filozofický kroužek nebo co rovnou kroužek zvaný filozofie vědy a výzkumu jo ten mi chybí hodně.“.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce byla analýza nabídky volnočasových aktivit pro děti neslyšící a děti s kochleárním implantátem. Dále zjistit, jak tyto děti tráví svůj volný čas a zda jsou s nabídkou volnočasových aktivit, které mohou navštěvovat, spokojeni. Smysluplně a aktivně využívaný volný čas hraje velkou roli v prevenci patologických jevů. Neměli bychom tedy ke způsobu trávení volného času dětí být lhostejní, ale cíleně je učit, jak volný čas smysluplně a aktivně využívat.

V teoretické části jsem nastínila klasifikaci sluchového postižení, věnovala jsem se komunikaci u sluchově postižených a volným časem dětí se sluchovým postižením, kde jsem vymezila pojem volný čas, pedagogika volného času a poskytování volnočasových aktivit.

V praktické části jsem technikou dotazníku získávala potřebné informace o volném čase dětí sluchovým postižením. Zaměřila jsem se také na rozdíly trávení volného času dětí neslyšících a dětí s kochleárním implantátem.

Domnívala jsem se, že v dnešní době volný čas osob neslyšících není nijak výrazně omezován, a to si mi také potvrdilo. Způsob trávení volného času je u dětí s kochleárním implantátem i u dětí neslyšících velmi pestrý. Z výzkumu vyplývá, že se při výběru zájmových kroužků mohou děti s kochleárním implantátem i děti neslyšící řídit svými zálibami, tím, co je baví a ne tím, zda je pro ně kroužek vhodně přizpůsobený. Mohou se věnovat aktivitám doma, venku i v kroužcích. Mohou si číst, chodit do divadelních kroužků, mohou sportovat a mnoho dalšího. Samozřejmě se najdou aktivity, kterých se někteří jedinci nemohou účastnit. Pro některé je to tanec, pro některé paintball a pro mnohé hlavně aktivity spojené s hudbou, ale v porovnání s aktivitami, které dělat mohou je to mizivé procento.

Zároveň je mnoho kroužků, které mohou navštěvovat všechny děti bez rozdílů jako je třeba právě postižení. Mezi takové kroužky patří například Skaut, ZOO kroužek či koně a mnohé další.

Samozřejmě se do společnosti slyšících začleňují více děti s kochleárním implantátem, které to mají snazší především v rámci komunikace. Ale neznamená to, že neslyšící jedinci se do slyšící společnosti nezačleňují vůbec. A to je na dnešní době to krásné, možnost trávení volného času společně bez ohledu na rozdíly.

Mnozí lidé mají stále pocit, že lidé s postižením nejsou schopni začlenit se mezi intaktní společnost a že jsou v mnohém omezováni. Možná se najdou i osoby neslyšící, jež

mají pocit, že nemohou mít stejně kvalitně využitý čas jako osoby slyšící a tato práce je vyvede z omylu. Takže upřímně doufám, že pro některé bude moje práce poučením a díky ní si dokáží udělat na tuto problematiku „lepší obrázek“.

Zároveň mě výzkum přivedl i na možné rozšíření volnočasových aktivit pro osoby neslyšící. Například jeden respondent uvedl, že mu v okolí chybí klubovna pro neslyšící a druhý, že mu chybí kroužek pro „chytré hlavy“. Mohl by být zajímavý průzkum zaměřený čistě na kroužky, které dětem se sluchovým postižením v jejich městech chybí.

Seznam literatury

BENDL, Stanislav a kol. 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-9762-5.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-014-0.

HAHN, Aleš a kol. 2019. *Otorinolaryngologie a foniatrie v současné praxi*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0572-4.

HAVLÍČKOVÁ, Daniela a Kamila ŽÁRSKÁ. 2012. *Kompetence v neformálním vzdělávání*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-87449-18-9.

HOUDKOVÁ, Zuzana. 2005. *Sluchové postižení u dětí – komplexní péče*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-623-6.

JANOTOVÁ, Naděžda a Karla SVOBODOVÁ. 1998. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: Septima. ISBN 80-7216-050-8.

KAŠPAR, Zdeněk. 2008. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-15-0.

KOTVOVÁ, Miroslava. 2019. *Zraková paměť u žáků se sluchovým postižením: Visual memory of pupils with hearing impairment*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7603-028-2.

KROUPOVÁ, Kateřina a kol. 2016. *Slovník speciálněpedagogické terminologie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9344-8.

MACUROVÁ, Alena a Radka ZBOŘILOVÁ. 2018. *Jazyky v komunikaci neslyšících: český znakový jazyk a čeština*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3446-3.

MUKNŠNÁBLOVÁ, Martina. 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-8941-5.

NOVOTNÁ, Erika. 2017. *Pedagogika voľného času: teória výchovy mimo vyučovania a vo voľnom čase*. Prešov: Rokus. ISBN 978-80-89510-58-0

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. 2008. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualiz. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

POTMĚŠILOVÁ, Petra. 2015. *Pojmotvorný proces u dětí se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4812-1.

SLOWÍK, Josef. 2016. *Speciální pedagogika*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0095-8.

WHO. *Deafness and hearing loss*. [online]. 2021. [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/hearing-loss#tab=tab_1

ZELINOVÁ, Milota. 2012. *Volný čas efektivně a tvorivo: Teória a prax výchovy mimo vyučovania*. Bratislava: IURA EDITION. ISBN 978-80-8078-479-9

Internetové zdroje:

Czech Deaf Youth [online]. Praha, ©2022, [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.czechdeafyouth.cz/>

Česká unie neslyšících [online]. Praha, ©2022, [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.cun.cz/cs/>

JANTOVÁ, Alžběta a Pavol JANTO. 2022. *Volný čas dětí se sluchovým postižením* [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/volny-cas-deti-se-sluhovym-postizenim>

LHMS. LORM: Společnost pro hluchoslepé [online]. Praha, ©2015 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.lorm.cz/>

MOTEJZÍKOVÁ, Jitka. *Dítě se sluchovým postižením*. [online]. [cit. 2021-09-18]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-se-sluhovym-postizenim>

MOTEJZÍKOVÁ, Jitka. 2022. *Technické kompenzační pomůcky pro děti se sluchovým postižením*. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/technicke-kompenzacni-pomucky-pro-deti-se-sluhovym-postizenim>

MultiCMS. Evropské centrum pantomimy neslyšících [online]. Brno, ©2005 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.ecpn.cz/>

Newspaper WordPress Theme by TagDiv. Český svaz neslyšících sportovců [online]. Praha, [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://csns-sport.cz/>

Oblastní unie neslyšících Olomouc [online]. Olomouc, [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <http://www.ounol.cz/>

PubliX. Svaz neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR [online]. Praha, ©2020 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.snnr.cz/>

Skylab. Pionýr [online]. Praha, ©2022 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/>

Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže [online]. Praha, ©2007-2011 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <http://sknedam.wz.cz/>

VIZUS. Centrum pro dětský sluch Tamtam [online]. Praha, ©2022, [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/>

ZBRANKOVÁ, Marcela. 2020. *Osoby se sluchovým postižením*. [online]. [cit. 2022-05-05]. Dostupné z: <https://www.pecevcelka.cz/vssl/osoby-se-sluchovym-postizenim/>

Zákony a vyhlášky

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání [online] 2005 [cit. 2022-06-04] Dostupné z: [74/2005 Sb. Vyhláška o zájmovém vzdělávání \(zakonyprolidi.cz\)](https://www.zakonyprolidi.cz/74/2005_Sb._Vyhlaska_o_zajmovem_vzdelavani)

Zákon č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online] 2008 [cit. 2022-04-27] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání [online] 2004 [cit. 2022-06-04] Dostupné z: [561/2004 Sb. Školský zákon \(zakonyprolidi.cz\)](https://www.zakonyprolidi.cz/561/2004_Sb._Skolsky_zakon)

Seznam zkratk a symbolů

WHO – World Health Organization

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věk respondentů

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

Tabulka 3: Třída respondentů

Tabulka 4: Používáš kochleární implantát?

Tabulka 5: Jak nejraději trávíš svůj volný čas?

Tabulka 6: Kde nejvíce trávíš svůj volný čas

Tabulka 7: Co pro tebe znamená volný čas?

Tabulka 8 a: Jak nejraději trávíš svůj – respondenti neslyšící

Tabulka 8 b: Jak nejraději trávíš svůj – respondenti s kochleárním implantátem

Tabulka 9 a: Jakou formu komunikace nejvíce využíváte? – respondenti neslyšící

Tabulka 9 b: Jakou formu komunikace nejvíce využíváte? – respondenti s kochleárním implantátem

Tabulka 10: Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

Tabulka 11: Proč nenavštěvuješ žádné kroužky?

Tabulka 12: Jaké kroužky navštěvuješ?

Tabulka 13 a: Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí: - respondenti neslyšící

Tabulka 13 b: Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí: - respondenti s kochleárním implantátem

Tabulka 14: Proč kroužky navštěvuješ?

Tabulka 15: Kde jsi se dozvěděl o možnostech kroužků?

Tabulka 16 a: Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? – respondenti neslyšící

Tabulka 16 b: Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? – respondenti s kochleárním implantátem

Tabulka 17 a: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat? – respondenti neslyšící

Tabulka 17 b: Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat? – respondenti s kochleárním implantátem

Seznam příloh

Příloha 1 – dotazník

Příloha 1 - Dotazník

Ahoj!

Jmenuji se Michaela Hirnerová a jsem studentkou oboru Speciální pedagogika – Vychovatelství na Univerzitě Palackého v Olomouci. Obracím se na tebe s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, jehož výsledky budou využity do mé bakalářské práce zabývající se volným časem u dětí neslyšících a s kochleárním implantátem. Vyplněním tohoto dotazníku mi pomůžeš zjistit například tvé zájmy, jaké máš rád kroužky, zároveň zda jsi s nabídkou kroužků spokojený nebo ti v okolí nějaký chybí. Tvé odpovědi mi mohou pomoci přispět ke zlepšení a obohacení nabídky volnočasových aktivit ve tvém okolí. Dotazník je samozřejmě anonymní, tudíž se nikde nepodepisuj a až budeš hotový, odevzdej ho prosím paní učitelce.

Děkuji ti za vyplnění a za tvůj čas.

1. Věk
2. Pohlaví: kluk – holka (odpovídající zakroužkuj)
3. Třída

4. Používáš kochleární implantát?
 - a) Ano
 - b) Ne
5. Jak nejraději trávíš svůj volný čas?
 - a) Sleduji televizi
 - b) Hraji na počítači
 - c) Čtu si
 - d) Trávím čas venku (jsem s kamarády, jezdím na bruslích, běhám...)
 - e) Navštěvuji kroužky
 - f) Jiné – uveď'.....
6. Kde nejvíce trávíš svůj volný čas?
 - a) Venku
 - b) Doma
 - c) V kroužcích

- d) Jiné – uveď
7. Co pro tebe znamená volný čas?
- a) Zábavu
 - b) Odpočinek
 - c) Pohyb, dělám něco pro své tělo
 - d) Seznamování se s novými kamarády
 - e) Učení se novým dovednostem
 - f) Něco jiného – uveď
8. Trávíš volný čas i s osobami slyšícími?
- a) Ano (pokračuj otázkou č. 9)
 - b) Ne (pokračuj otázkou č. 10)
9. Jakou formu komunikace nejvíce využíváte?
- a) Znakový jazyk
 - b) Mluvená řeč s odezíráním
 - c) Mluvená řeč bez odezírání
 - d) Psaná forma řeči
 - e) Jiné, uveď
10. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?
- a) Ano (pokračuj na otázku č. 12)
 - b) Ne (pokračuj otázkou č. 11)
11. Proč nenavštěvuješ žádné kroužky?
- a) Nemám na ně čas
 - b) Žádný mě nezajímá
 - c) Jsou moc drahé
 - d) Jiný důvod:
- (pokračuj na otázku č. 15)

12. Jaké kroužky navštěvuješ?

- a) Sportovní kroužek (př. badminton, florbal, míčové hry, atletika...)
- b) Výtvarný kroužek
- c) Taneční kroužek
- d) Jazykový kroužek
- e) Hudební kroužek
- f) Čtenářský klub
- g) Počítačový kroužek
- h) Divadelní kroužek
- i) Šachový kroužek
- j) Kroužek vaření
- k) Skaut
- l) Jiný:

13. Navštěvuješ spíše kroužky, kam chodí:

- a) Více slyšících žáků
- b) Více neslyšících žáků
- c) Asi stejně slyšících i neslyšících žáků
- d) Pouze neslyšící
- e) Pouze slyšící

14. Proč kroužky navštěvuješ?

- a) Přihlásili mě tam rodiče
- b) Kroužek mě baví
- c) Mám tam neslyšící kamarády
- d) Mám tam slyšící kamarády
- e) Rozumím vedoucím, protože jsou neslyšící
- f) Jiný důvod:

15. Kde jsi se dozvěděl o možnostech kroužků?

- a) Od rodiny
- b) Od kamarádů
- c) Ve škole
- d) Na internetu
- e) Jinde – uveď

16. Chtěl/a bys navštěvovat nějaký zájmový kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící?

Pokud ano, napiš na jaký.

a) Ne

b) Ano

17. Myslíš, že je ve tvém okolí dostatek kroužků, které můžeš navštěvovat?

a) Ano

b) Ne – napiš, jaký kroužek ti chybí.....